

Asia: VN/21770/2024

Lausuntopyyntö; Lainsäädäntöhanke ampuma-aselain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Selkeyttävätkö ehdotetut muutokset asealan elinkeinonharjoittajan ilmoitusvelvollisuutta asetietojärjestelmään ja ase-elinkeinonharjoittajan tiedostonpitoa?

Lakimuutoksessa ei ole kuvattu nykytilannetta kattavasti; yhtäältä siviiliaseiden vienti on ollut lähivuosina rajussa kasvussa, ja se olikin suurempaa kuin sotatuotevienti vuosina 2020, 2021 ja 2022. Toisaalta aseiden haitallinen leviäminen ja kasvava laittomien aseiden kauppa lisää asevaraisen väkivallan uhkaa myös Suomessa. Lakiesityksessä tulisi arvioida tarkemmin järjestelmän nykytilaa, muutoksiin liittyviä resurssitarpeita sekä uusien velvoitteiden toteutettavuutta. Suomi tarvitsee toimivan ja luotettavan asetietojärjestelmän, jota sillä ei tällä hetkellä ole.

SaferGlobe haluaisi käyttää poliisin tietoja siviilivienneistä tehdessään Suomen asevalvontaraporttia. Poliisin tietokannasta ei kuitenkaan ole saatu tarvittavia tietoja vuoden 2017 jälkeen vaan asevalvontaraportissa käytetään Tullin suppeampia tietoja. Näin, koska toimivaa ja luotettavaa asetietojärjestelmää ei tällä hetkellä ole, eikä sitä ole ollutkaan lähes vuosikymmeneen. Tietojemme mukaan ei myöskään ole käsitystä siitä, millä aikataululla toimiva järjestelmä voidaan luoda Suomeen. Ilman luotettavaa asetietojärjestelmää ei Suomi myöskään pysty jäljittämään aseita kunnolla, eikä täyttämään omia sitoumuksiaan liittyen mm. YK:n ampuma-asepöytäkirjaan, International Tracing Instrumentiin, EU:n ampuma-asedirektiiviin, EU:n täytäntöönpanodirektiiveihin. Näiden sitoumusten ydinsisältönä on aseiden jäljitettävyys, rekisterien yhteentoimivuus ja tietojen vaihto. Lakialoitteen maininnan mukaisesti EU-komissio on huomauttanut Suomea siitä, ettei se ole toteuttanut velvoitteita käytännössä. Lakialoitteen lisäksi muutoksia tarvitaan käytäntöihin, jotta Suomi voi täyttää velvoitteensa.

Esityksen mukaan muutoksen toimeenpano voidaan tehdä ilman lisäresursointia, mikä ei vaikuta mahdolliselta. Poliisille tulee ehdotuksesta lisää hallinnollista työtä, valvontavelvoitteita sekä tietojärjestelmäkustannuksia. Tämän lisäksi aseiden jäljittämiseen liittyvää tracing-työtä sekä ohjeistusta tulisi kehittää. Erityisesti ohjeistusta vaaditaan liittyen uusiin siviiliaseiden käyttöä tukeviin teknologioihin, kuten ampuma-asekoulutuskäytössä olevien simulaattorien, luvitukseen. Ilman tarvittavia lisäresursseja lakiehdotuksen toimeenpano voi olla haastavaa ja seurauksena voi

olla valvonnan heikkeneminen sekä yhdenvertaisuuden vaarantuminen. Lainsäädäntö ei myöskään voi nojata järjestelmään, joka ei toimi eikä sen tulevaisuuden toimintamahdollisuuksista ole selkeyttä.

Esitystä tulisivin täydentää, jotta se tukee modernia, riskiperusteista ja yhdenvertaista lupahallintoa. Samalla esitystä tulisi edelleen selventää niin, ettei päällekkäisyyksiä ja tulkinnanvaraisuuksia olemassa olevien lakien tai velvoitteiden kanssa ole.

SaferGlobe ehdottaa seuraavaa lisäystä lakiin:

Uusi 113 a § – Ampuma-aseiden jäljitettävyyden ja kansainvälinen tietojen vaihto

Poliisihallituksen on ylläpidettävä valtakunnallista, tietokoneistettua jäljitettävyyssjärjestelmää osana asetietojärjestelmää, jonka avulla voidaan yksilöidä ja jäljittää ampuma-aseet, aseiden olennaiset osat, ja ampumatarvikkeet niiden valmistuksesta tai maahantuonnista lähtien koko niiden elinkaaren ajan.

Järjestelmään on tallennettava tiedot, jotka mahdollistavat ampuma-aseiden ja niiden olennaisten osien jäljittämisen vähintään kolmenkymmenen vuoden ajan.

Poliisihallituksen on huolehdittava siitä, että jäljitettävyyssjärjestelmä on yhteentoimiva Euroopan unionin ja Yhdistyneiden kansakuntien ampuma-aseiden jäljitettävyyttä ja tietojen vaihtoa koskevien järjestelmien kanssa. Poliisihallituksen on viipymättä vastattava EU:n jäsenvaltioiden, YK:n ja muiden kansainvälisten toimijoiden Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin liittyviin jäljityspyyntöihin kattavasti.

Tätä varten Poliisihallituksessa pitää olla tarvittavat rakenteet, henkilö- ja muut resurssit, sekä tietojärjestelmät. Poliisihallitus antaa tarkemmat määräykset järjestelmän teknisistä vaatimuksista ja tietojen käsittelystä. Poliisihallitus myös kehittää järjestelmäänsä jatkuvasti niin että tietojärjestelmä heijastaa ampuma-aseiden teknologista kehitystä.

Lisäksi laissa tulisi vielä selventää mitkä viranomaisille vietävät aseet ovat Puolustusministeriön ja mitkä Poliisihallituksen vientivalvonnan alaisina. SaferGlobe ehdottaa, että Puolustusministeriö käsittelee vientilupahakemukset aina silloin kuin vastaanottajana on viranomainen. Puolustusministeriön tulisi myös aina käsitellä puolustus- ja sotatuotteiden vientiluvat.

2. Mahdollistavatko ehdotetut deaktivoituja ja pysyvästi ampumakelvottomaksi tehtyjä ampuma-aseita koskevat muutokset näiden tarkoituksenmukaisen säilyttämisen?

Deaktivoitujen ampuma-aseiden kohdalla tulee siirtyä riskiperusteiseen arviointiin mahdollisuuksien mukaan. Nykyinen laki on askel oikeaan suuntaan, mutta se ei silti ratkaise monimutkaisia kysymyksiä liittyen deaktivoituihin aseisiin Euroopassa, jossa on niin ajallisesti kuin paikallisesti deaktivoitu aseita hyvin eri tavoilla. Isoimmat riskit liittyvät niihin deaktivoituihin aseisiin, jotka voidaan helposti uudelleen aktivoida tai kierrättää toisiin aseisiin, ja joita voidaan käyttää sotatoiminnassa.

Mekri Maria
SaferGlobe ry